

O církevním dějepise Slovanů.

Jedná

FR. J. SASINEK.

V PRAZE.

Komisionář FR. A. URBÁNEK, český knihkupec,
na Ferdinandské třídě v č. 25 n.

Prvý český závod hudební.
1887.

Cena 30 kr.

„Svůj k svému!“

Nakladatel FR. A. URBÁNEK, český knihkupec
v PRAZE, na Ferdinandské třídě v čísle 25. n.
— Prvý český závod hudební. —

Naše Slovensko!

Fr. V. Sasinek, proslulý slovenský vlastenec a učenec. *Fotografie s vlastnoručním podpisem jeho: na čtverci 4 zl., kabinetka 80 kr., visitka poštou 35 kr.*

Die Slovaken. Eine ethnographische Skizze von Franz V. Sasinek, Sekretär der † „Matica Slovenská“. Cena 20 kr., poštou 25 kr.

Príspevky k dejinám jazyka slovenského.
Napsal Phil. Dr. S. Czambel. I. Cena 80 kr.

Slovenské bájeslovie. Písal Viliam Pauliny-Tóth. Sošit prvý.
Cena 1 zl.

Slováci a svoboda. Pravda a poesia. Više Vetterán. (Zvláštny otisk zo „Slovenských Pohl'adov“ roč. 1886) Cena 80 kr.

Arpád a Uhorsko. Pojednává Fr. V. Sasinek.
Cena 30 kr.

Sv. Method a Uhorsko. Pojednává Fr. V. Sasinek. Cena 15 kr.

Záhadý dějepisné. Rozluštuje Fr. V. Sasinek. Vy-
dává Fr. A. Urbánek. Sešit 1.
Pokusy historicko-etymologické. Cena 20 kr. —
Sešit 2. Jornandes a Slované. Cena 20 kr.

„Sešit tento (2.) číni „Záhadý dějepisné“ tím za-
jmavějšími, poněvadž pracuje o položení základu

O církevním dějepise Slovanů.

Jedná

Fr. V. SASINEK.

V PRAZE.

Na skladě u FR. URBÁNKA, knihkupectví.

1887.

„Audiatur et altera pars.“

Vděkem jsme zavázani dědictví sv. Prokopa, že nás, své členy, podělilo všeobecnými dějinami církve kafolické, poněvadž toho díla bylo nám až příliš třeba. Chvála Bohu! leží již před námi dva objemné díly téhož dějepisu, které svědčí o příkladné pilnosti a známosti původcově, a caeteris paribus předčí jiné toho druhu spisy, poněvadž si lépe povšiml strannickými učenci neuznávaných Slovanů. Maje před očima velkou zásluhu páne autorovu, s obavou jsem se chopil péra, bych svůj nestranný náhled o jeho práci vyslovil. K tomuto kroku pohnula mne jen důvěra, že p. původce nebude mně zazlívat, když dílo jeho s upřímným srdcem a s dobrou vůlí jen posoudím, nikoli však odsoudím. Zajisté sám je toho přesvědčení, že každé dílo lidské je samo v sobě nedokonalé, a tedy schopné dalšího zdokonalení. Platí to tím

více o dějepisu církve katolické, který vzhledem na Slovany ležel dosud ladem, tak že zvláště němečtí učenci sofisticky využitkovali netečnost Slovanů na tomto poli ve prospěch a ku slávě Němců. P. dr. Kryštufek postavil základní budovu; její oprava a zdokonalování ponechána jest nestranným přátelům dějepisu katolické církve.

Když jsem četl v prvním díle poznámku, že o Slovanech jednati bude druhý díl, tento toužebně jsem očekával: ale zklamal jsem se přece v naději. Druhý díl nejen nevyplnil mezery prvního, ale svým nedostatkem učinil na mne dojem trapný, poněvadž představuje Němce co pána, který bičem žene svého otroka Slovana více do příkrého jha „svaté říše“, než-li do sladkého jha Pána Ježíše. Co bylo císařské a latinské, to se stotožňuje s katolicismem; kdežto katolictví záleží přece v jednotě víry a ve spojení s apoštolskou stolicí, bez ohledu na země, národy a jazyky. Vina toho nijak nepadá na dr. Kryštufku, nýbrž na ona bud domácí aneb cizá díla, kterých použil. Odstoupiti od nich a čerpat nové věci z nepokálených pramenů je prací velice nesnadnou; neb chybná dějepisná díla tak zaujala jeviště, že při mnohých věcech byly musel se zabratи do dlouhého polemi-

ckého pojednání, pro které jedna dosti objemná kniha by snad nestačila.

Že dr. Kryštufek považuje církevní dějiny Slovanů před IX. stoletím za tmou zahalené, toho vina spadá hlavně na světský dějepis Slovanů, který, popíráje autochtonii Slovanů, blouzní o stěhování se národů a o přistěhování se Slovanů do opuštěných a vyprázdněných sídel Illyrika až v době historické, aniž by toho i tím nejmenším svědectvím historickým dokázal. Odvolávati se na Šafaříka nedostačuje. Kdyby byl Šafařík přepracoval „Starožitnosti“ dle toho plánu, který po něm zůstal,¹⁾ a byl vzal aspoň Jornandesa pod novou revisi,²⁾ bylby uznal, že Slované v Illyriku a Germanii byli národem předhistorickým; že Němci (Saxones) až v V. stol. jako váleční pomocníci Franko-Gallů od britanských ostrovů vrazili do Germanie.

Nešťastné jméno Germanů! Julius Caesar, Tacitus a jiní klassikové by se tomu náramně podivili, že pozdější političtí překrucovatelé dějepisu slovanské národy klassické Germanie zaprou a v jiný národ přemění.

¹⁾ Starožitnosti. V Praze, 1863. II. str. VI.

²⁾ Srov. mé „Záhady dějepisné“. V Praze, 1886. K dostání u knihkupce Fr. A. Urbánka.

Kdo již buď chybně aneb zlomyslně po-
pírá, že Slované byli autochtony v Illyriku a
v Germanii, zahalil sobě sám minulosť Slo-
vanů. To jest příčinou, že i dr. Kryštufek,
opíraje se o Šafaříka a strannická dějepisná
díla Němců, již v prvním díle nedal místa
Slovanům, ačkoliv mohl věřiti papeži Janu X.,
který roku 925 zřetelné svědectví vydal, že
Slované již z úst sv. Apoštola slyšeli sv. evan-
gelium.³⁾ Jest pravda, že k takovému stopo-
vání křesťanství u Slovanů třeba veliké práce,
poněvadž není dosavad toho druhu histori-
ckých pojednání: ale konečně i to se státi
musí, abychom papeže Jana X. neobviňovali
buď ze klamu aneb z nevědomosti. Zajisté
apoštolé, pamatujiče na slova Pána Ježíše:
„Euntes in mundum universum“,
neobmezili se jen na římskou říši, ale hlásali
evangelium též jiným národům, kterým pyšní
Řeci a Římané přikládali název barbarů.⁴⁾
Já zde ovšem nemohu se pustit do obšírného
pojednání o počátcích a rozvoji křesťanství
u Slovanů, počínajíc od doby apoštolské, po-

³⁾ Quis enim ambigit, Scavinorum regna in pri-
mitiis Apostolorum et universalis Ecclesiae esse com-
memorata, cum a cunabulis escam praedicationis Apo-
stolicae Ecclesiae percepérunt.

⁴⁾ I. Cor. 14, 11. Colos. 3, 14. Rím. 1, 14.

něvadž bych musil překročiti meze stručné
recenze: avšak vroucně prosím slovanské
učence, aby nebrali svých církevních dějepisných
známosti z rukou cizích a nám nepříznivých,
nýbrž aby myslili sami a samostatně o své
věci slovanské. Dá-li milý Pán Bůh duševní
i tělesné síly, dle svých skrovních vlož ne-
opomenu i já k tomu něčím přispěti.

Af si nikdo nemyslí, že v pramenech
dějepisných není dosti historických zpráv;
je jich dosti aspoň k tomu, by se dle Dextra
a legendy panonské již do „starého věku“
položily apoštolské práce sv. Petra v Pan-
nonii a pod Karpaty, dle Nestora a sv. Je-
ronyma práce sv. Pavla v Illyriku, dle
Dextra pokusy sv. Jakuba v podbritanském
Venetsku, dle Nestora práce sv. Ondřeje nad
Pontem. Jak mocně bylo křesťanství v Illy-
riku poznati z Ulfila, z bojů ariánských,
činnosti sv. Jeronýma a císaře Justiniána,
který Bácké biskupství před- a zadunaj-
ského Sirmium připojil k Ochridě. Jak
kvetoucí bylo katolictví v Čechách, na Mo-
ravě, Slovensku a v Pannonii na začátku VI.
století za doby papeže Simacha.⁵⁾ Darmo-
Němci vyblášují listiny vztahující se na (gla-

⁵⁾ Pastýr duchovní. V Praze 1885, str. 242 atd.

golské) arcibiskupství v Laboriaku za falsifikáty. Pasovské falsifikáty berou počátek až s ošemetným Vichingem⁶⁾, který na základě padělané listiny chtěl (glagolskou) církev pannonskou spojiti s Pasovem. Darmo počátky křesťanství (vlastně latinisování) v Pannonii připisují až době Karla Velikého, poňevadž papež Jan VIII. dokazuje proti císařské hierarchii, že apoštolská stolice má větší praescriptionální právo na církev pannonskou. Z čehož jasno jest, že ti, kteří upírají práce apoštolské stolice v Pannonii před dobou Karla Velikého, činí křivdu papeži Janu VIII.

Z toho, co jsem zde stručně připomenu, poznati lze, že nebylo třeba dějepis křesťanství u Slovanů přenést až do „středověku“ a jednat o něm až ve druhém díle. — —

Přistupuji k druhému dílu, a první, co mé oko uráží, jest hned titul: „Zakládání církví u Germanův a Slovanův“, který jest úplně nesprávný, ano v ústech Slovana jakoby hříchem. Co má Germania s Německem a Germán s Němcem co činiti? Zdalíž v té Germanii byli jen Němci, by se ona již v té době stotožňovala s Deutschlandem? Kterému

⁶⁾ Známe jeho mistrovství v padělání listin z doby sv. Methoda.

Čechu má se to odpustiti, kdyby ku př. větu Kanapařovu: „Est locus in partibus Germaniae, quem incolae Bohemiam dicunt“ přeložil takto: „Je krajina v končinách Německa, již obyvatelé Čechy nazývají?“ Zůstaňme jen při jménu „Germania“, neb dlouho to trvalo, než les Teutonii a Saxonii, Teutony a Sasy stotožnila s Germanií a s Germany. Slovanskému dějepisci je třeba velké opatrnosti při tom, kde má položit Germanii a kde Němce. Dosavad není spisovatele, který by byl se opovážil celou tu klasickou Germanii, která ležela mezi Rýnem a Vislou, mezi horním Dunajem, malými Karpaty, Baltem a germanským mořem, pojmenovati Německem. Že dr. Kryštůfek na str. 69 k Německu počítá Norikum, Rhaetii, Helvetii, stalo se jistě nedopatřením.

Jest téz to divné, že dr. Kryštůfek dal přednost Němcům. Já byl bych dal přednost Slovanům, nejen proto, že jsem Slovan s duší s tělem, nýbrž i proto, že Slované dříve se přihlásili ku Kristu Pánu nežli Němci; učinili to dříve než Němci (Saxones) z britanských ostrovů vrazili do slovanské Germanie.

Majíce na zřeteli, že Němci (Saxones)

ubytovali se v Germanii až v VI. stol.⁷⁾ nahlédneme, že ve staré Germanii, jako i v Sarmacií a Illyriku nebylo ve „starém věku“ žádných Němců vůbec: tedy ani Gothové, Vandalové, Alánové, Longobardové a Suevi nebyli Němci.⁸⁾ Jako jest humbug nejapná bájka Jornandesova (o. r. 552) o stěhování se Gothů z Gothiskandie na Pont a dolní Dunaj,⁹⁾ tak neméně humbug jest celkovité vystěhování se Gothů, Vandalů, Alanů a Suebů do Hispanie a vyprázdnění těch zemí, které byli obývali v Germanii a Sarmacií. Vystěhovali se ozbrojení a kořistichtiví dobrodruzi, ostatní ale, zejména massa lidu, zůstali ve své domovině, kde jich dějepis i po odchodu oněch zná; a tak odchod oněch můžeme sice pojmenovat „stěhováním dobrodruhů“, ale nikoliv „stěhováním národů.“ Není však zde mým úkolem jednat o světském dějepise, nýbrž o církevním, a tedy musím přistoupiti dále k posouzení křesťanství v Germanii, Sarmacií a Illyriku.

⁷⁾ Svědectví nám o tom podá i sám sv. Bonifác později.

⁸⁾ Jagić. Archiv. VII., 613.

⁹⁾ Srov. můj spis: Ulfilas a glagolské písmo. V Praze 1886. K dostání u knihkupce Františka A. Urbánka.

Do Germanie náleželi prvotně i Longobardové, a tak o nich mělo být jednáno již ve „starém věku“, nikoli však až v té době, když již z Pannonic tálí do Italie a stali se ariány, kdežto před tím byli katolíky.¹⁰⁾ Jaké národnosti byli Longobardové? Němečtí učenci ovšem je mají za Němce, poněvadž bydleli v Germanii: toto však nic nedokazuje, poněvadž Němci (Saxones) vtrhli do Germanie až v VI. stol. Máme sice Pavla Warnefrida, který obsírně jedná o Longobardech: však zpráva jeho o přistěhování se Longobardů do Germanie zní příliš báječně, kdežto Longobardové byli v Germanii již za doby klassiků, a zdá se, že jméno „Longobardi“ dali jim Latini. Jest pravda, že Warnefrid vysvětluje to z německého Lang Bart (Dlouhobradí): leč, když on psal o Longobardech († 799), byl tehdy již až příliš pod tlakem německým, a tak přenášel německost i na Longobardy. Jest pravda, že i kronika Salernitanská (?) kolem r. 807 praví:¹¹⁾ „Grimoald, quem lingua Todesca quod olim Longobardi loquebantur, Stoleseyz fuit appellatus“: ale kde pak zůstaly jaké pozůstatky

¹⁰⁾ Pastýř duchovní. V Praze, 1885. str. 242 atd.

¹¹⁾ Pertz: Mon. Germ. III. ad an. 807. Tac. ab excessu D. Augusti. II., 45.

Němců v Lombardii? Byla-li mluva Longobardů jen olim německá, kdy ji s jinou zamenili? Jaká to německost v tom slově *S tole se yz?* Táž kronika vysvětluje tuto hodnost takto: „qui ante obtutibus principis et regibus milites hinc inde sedendo per ordinat“. Dle tohoto opisu byla to hodnosť *Stoležiče, stolníka, (magistri dapiferorum)*, kterého povoláním bylo k hostině pozvaným hostům vyznačiti stolice, kde který seděti má. Na slovanskost Longobardův poukazuje i to, že nejen se Slovany splynuli v jedno, ale od těchto i gothský arianismus přijali.

Ačkoliv mým úmyslem nebylo psáti o pokřestanení Němců, přece mně k tomu nutí pan dr. Kryštufek svým článkem „o pokřestanení Sasů“, které považuji za předky Němců; neb Němcí tam v Germanii a západním Illyriku vznikali, kam Sasové počínají od polovice VI. století vnikali.

Pravlast Němců jest Skandinavie. Odtud vyšli Gothové a jiní Němcí¹²⁾ a osadili se v Dán-

¹²⁾ De qua (Scania) Gothis et caeterae nationes Theotiscae exierunt; quod et idioma linguae eorum testatur. Freculfus. SS. RR. Dan. I, 400. Jornandes stěhovat ty Gotby bludně do Sedmihradska. Srov. mýj spis: Ulfilas a glagolské písmo. V Praze, 1886. str. 5.

sku. Gothové sice zůtali tam, než Anglové a Saxonové, aby se vyhnuli útiskům Dánů, opustiti Dánsko¹³⁾ a osadili se nad ústím Labe (v Holštýnsku). Odtud následkem kopecké smlouvy sprátelili se se slovanskými Dvořinci a Frisy, a pozněnáhlu opanovali ostrovy a břehy Germánského moře, tak že i Gallii znepokojovali.¹⁴⁾ jakožto společníci Franků.¹⁵⁾ Když Maximus pozdvihl se proti císaři Gratianu, Frankové a Sasi podporovali ho zbraněmi: avšak, když Maximus r. 388. byl u Vogleje (Aquileja) poražen, přistoupili ku straně Gratianové. Roku 449. obořili se Anglové na Britanii a opanovali ji. Když mezi syny Chlodia vypukly roztržky, a starší z nich na pomoc volal Atilu, mladší Aetius spojil se s Burgundy, Alany, Franky, Sasy, Riparioly, Briony,¹⁶⁾ Sarmaty, Armoriciány, Liti-

¹³⁾ A quibus (Nordmannis) originem, qui theodiscam loquuntur linguam, trahunt. Hrabanus M. ad. Col. VI. p. 333.

¹⁴⁾ Valentinianus († 375) Saxones, gentem in oceanii litoribus et paludibus invisi sitam, virtute atque agilitate terribilem, Romanis.

¹⁵⁾ Gallové (Celtes) na pravém břehu Rýna tak se jmenovali, poněvadž byli svobodní (franci) a samostatní.

¹⁶⁾ Bezpochyby má státi: Riparioli Briones; Riparioli i. e. Briones (Brigones, Brežané).

ciány¹⁷⁾ a jinými západními pod Britannií ve Venetsku obývajícími národy.¹⁸⁾ Největšho úspěchu dobyli Sasové, když po smrti Basina, krále dvořinského, vmísili se do války dvořinské. Hermenfrid pojal za manželku Amalbergu,¹⁹⁾ dceru Theodorika, krále Franko-Gothů, a pomocí tohoto připravil své bratry (Baderika a Berthara) nejen o údělná knížetství, nýbrž i o život. Theodorik, poněvadž mu Hermenfrid nechtěl dáti slibennou územní nahradu za poskytnutou válečnou pomoc, zdvihl válku proti němu a, utrpěv dvakrát porážku, povolal Sasy na pomoc. Zvítězil sice o. r. 530. nad Hermenfridem, ale o dobytu část Dvořinska musel se podělit s pomocníky Sasy: sever a severovýchod (až po Unstrutu) připadl Sasům, jih (až k Dunaji) Theodoriku; ostatní Dvořinsko podrželo ještě svou samostatnost. Tak Sasové úplně protrhli spojení

¹⁷⁾ Bezpochyby má státi: Sarmatae Armoriciani et Liticiani; slovanští Primořni a Lutici.

¹⁸⁾ Fuere interea Romanis auxilio Burgundiones Alani Franci Saxones Riparioli Briones Sarmatae Armoriciani Liticiani ac paene totius populi Occidentis, quos omnes Aetius, ne impar Attilae occurreret, ad belli adsciverat societatem. Mon. Germ. Berolini, 1879. II., 202.

¹⁹⁾ Tato rozširovala arianství ve Dvořinsku (Turingii).

Slovanů venetských a frisonských s dvořinskými. Když Frankové více a více přecházeli do Gallie, Sasové po západním břehu Rýnu dále a dále táhli se k západu Dunaje a odtud do Norika;²⁰⁾ co později pokládali za navrácení se Němců do Bavarska a Korutanska.²¹⁾ Jest pravda, že r. 569. Longobardi vypovolali Sasy od západu Dunaje (z potomního Švábska)

²⁰⁾ Postquam beatus vir (Severinus) humanis rebus exemptus est († 482.) . . . Franci, Heruli et Saxoness multiplices crudelitatum species belluarum more peragebant. Eunodii ep. Ticin. opera. Venet. 1776. XI. p. 157.

²¹⁾ Item anno 508. gens nostra, scilicet Noricorum et Bavorum, quae iam fere 250 annis exulaverat (?) resumits viribus (quia Romani a diversis nationibus impugnabantur, statuentesque sibi ducem, nomine Theodorem, ad sedes proprias (?) redierunt. Chron. ap. Hier. Pez. I. 6. Justiniano imperatori Theodebertus rex (ab an. 534). Id vero, quod dignamini esse solliciti, in quibus provinciis habitemus, aut quae gentes nostrae sint . . . Dei nostri misericordia feliciter subactis Thuringis et eorum provinciis acquisitis, extinctis ipsorum tunc temporis regibus, Norsavorum gentis nobis placata majestas colla subdidit; Deoque propitio Visigothis, qui incolebant Franciae septentrionalis plagam, Pannionam cum Saxonibus Euciis, qui se nobis voluntate propria tradiderunt, per Danubium et limitem Pannoniae usquae in Oceani littoribus, custodiente Deo, dominatio nostra porrigitur. Epist. Theodeb. ap. Migne: Patrol. lat. tom. LXXI. r. 1164.

k společnému pochodu do Italie: však ale jejich vyprázdněné místo zaujato bylo novými Němcí (Šváby), asi těmi Sasy,²²⁾ kteří se byli nad ústím Labe (v Holštýnsku) osadili. Když se navrátili z Italie, utrpěli sice porážku, avšak ostatní bud zůstali v třetině Švábska aneb rozesli se k svým soukmenovcům.²³⁾ Toto bylo potřebné předeslati, bychom porozuměli apoštolování sv. Bonifáce.

Od té doby, co král Franků, Chlodwig, r. 496, přijal sv. křest, počíná se přísnější církevní organismus (christianitas), latinská liturgie a užší spojení zemí a národů s Apoštolskou stolicí. V tom duchu pracoval sv. Bonifác (* o. r. 680.) v Noriku, Germanii západní a na břehu germánského moře, tak že zasluhuje jméno apoštola, nikoliv — jako to dle německých učenců praví i dr. Kryštufek — apoštola Německa aneb Němců. Je pravda, že sv. Bonifác též měl „aliquid humani“, že miloval předně Němce, co své Anglo-Saské soukmenovce, a neměl zalí-

²²⁾ S. Gregorius Turon. ap. Migne: Patrol. lat. tom. LXXI. p. 331. n.

²³⁾ Ve svém 36. listě psal do Anglicka, by se modlili za Sasy (mezi Vyperou a Unstrutem), kteří — prý — jsou s Anglosasy jedna krev.

bení na Slovanech;²⁴⁾ však přece jeho účinkování vztahovalo se na země, kde vedle přistěhovalých Němců (Sasů) bydlili též dávní domorodí Slované. Škoda, že jeho účinkování mělo jakoby nátěr protislovanský, tak že slovanský lid dostával jakési porobné postavení;²⁵⁾ které i napotom odstrašovalo Slovany od západní hierarchie a od jha francéského. Od té doby se totiž datuje onen boj s křížem a mečem i proti slovanské (glagolské) liturgii, který u kronikářů a legendářů stotožňuje se s křesťaněním „pohanských“ Slovanů.

To, co jsem řekl, vidíme hned v příkladu na Slovincích, které, jakož i Avary, dr. Kryštufek chybně klade do Německa; poněvadž nenáleželi do Germanie, nýbrž do Illyrika, zejména do Pannónie a Norika. Tyto země v IX. století nosily jméno Korutanska: proto i spis „de conversione Carantanorum“ jedná nejen o Korutansku (Noricum), ale

²⁴⁾ V listě 13. ku králi Ethibaldovi píše: Et Winedi, quod est foedissimum et deterrium genus hominum, tam magno zelo matrimonii amorem matutum servant, ut mulier, viro proprio mortuo, vivere recuset.

²⁵⁾ Kde se zakládalo biskupství a klášter, tam hned na lid uvaleny desátky a roboty.

i o Pannonii. Žeby byli Slované těchto krajin se zmocnili až v letech 592—595., ať to dr. Kryšťufek dle protislovanské negace německých učenců netvrdí, byť k tomu i ústupní spisovatelé se přihlašovali.²⁶⁾ Rozdíl třeba učiniti mezi vládou a lidem; vláda se měnila, ale poddaný lid zůstával; vlády (římská, gothska, longobardská a avarská) přicházely a odcházely, ale lid ani nepřicházel ani neodcházel; byl od nepaměti slovanský. K tomu, aby kdo položil pocátek Slovanů v Korutansku a Pannonii do r. 592—595., nepostačuje bezzákladná kombinace, ale třeba historického svědectví. O příchodu Římanů, Gothů, Longobardů a Avarů máme, o nějakém příchodu Slovanů do Korutanska nemáme historického svědectví: tedy jsou tam národem před historickým. Jest pravda, že jméno Slovanů přichází v dějepisu až o roku 552.: kdybychom tomuto roku měli připsati vznik Slovanů, museli bychom podepsati to největší absurdum, že Slované, kterých před r. 552. nebylo, r. 552. vyrostli jako hřiby po déšti a naplnili hned dvě třetiny Evropy. Pannonie táhla se až k jader-

²⁶⁾ Počátky křesťanství na Slovensku. Časopis katolického duchovenstva V Praze, 1886. str. 14. atd.

skému Venetsku; v Pannonii dle Dextra Římané r. 9. po Kr. podrobili Sarmaty; okolo jaderského moře byli od nepaměti Venetové. Že Sarmatové a Venetové byli Slované, to zapíratí je paradoxie, ne učenost. Pokřestání Korutanska osnovati dle spisu „de conversione Carantanorum“ může jen ten, kdo uvozování císařské hierarchie (= christiana nitas), latinské liturgie a desátků stotožnuje s pokřestaněním. Kdo tak činí, ten se ujmá oněch biskupů bavorských, proti kterým papež Jan VIII. prohlásil, že Apoštolská stolice má delší praescriptionalní právo na Paunonii, než-li Arno a jeho latinší nástupcové. Nebylo-li v Pannonii a Korutansku před Arnonem a Paulinem liturgie latinské,²⁷⁾ byla tam liturgie slovansko-glagolská.²⁸⁾ Že i samo Forum Julii mělo kdysi liturgii glagolskou, svědkem toho jest prastarý Kodex, v kterém naznačena jsou anniversaria, a zemána dne 11. ledna stojí psáno: Sanctus Paulinus XI. d'antur profesto XL. denar. de plebe sancti Petri Sclau-

²⁷⁾ S. Paulinus Aquileiensis ap. Migne: Patrol. lat. tomus 99. pag. 538—46. Pastýř duchovní. V Praze, 1885. str. 242. atd.

²⁸⁾ Srov. můj spis: Ulfila a glagolské písmo. V Praze, 1886.

vorum". Že tím „Sclavorum“ označovaly se chrámy glagolské, to znatelům nemusím dokazovati.

Co se týče Horvatů,²⁹⁾ dr. Kryštufek ovšem následoval dosavadní dějepisce, ale neopatrne; neb oni, aby tmavou minulost Jiho-slovanů nějak vyplnili, chopili se bájky, jakou si vymyslil Konstantin Porphyrogeneta.³⁰⁾ Uvážíme-li dobré věc, musíme uznati, že Konstantin vlastně ve svém díle nejedná o Horvatsku mezi Dravou a Savou, kterého se jen na jednom místě dotkl,³¹⁾ nýbrž o Dalmatech čili jižních Slovanech, mezi řekou Vrbasem a mořem jaderským; a v té Dalmacii Obři (Abares) nikdy se neosadili. Byli tam Slované národ předhistorický, poddaný Římanům, v mě-

²⁹⁾ Takby se měli psát, poněvadž to jméno pochází z kořene „hora“. Reci nemaje litery „h“, psali „ch“.

³⁰⁾ Srov. můj spis: Záhady dějepisné. V Praze, 1886. I. str. 22.

³¹⁾ Et habitant quidem trans Danubium Turcae (Uhři na Potisi) in terra Moravia, atque etiam ulterius (v Sriemu) inter Danubium et Sabam fluvios. Cap. 41. Chrobati vero ad montes (v Sriemu) Turcis adiacent. Cap. 13.

stech přebývajícím;³²⁾ což uznává i sám Konstantin Porphyrogeneta.³³⁾

Když vláda císařů a panovitost Římanů byla ochromena, domorodí Slované jižní chopili se zbraně proti svým potlačitelům, v městech přebývajícím, a to již před Herakliem (r. 610—641); neb již před tím papež Řehoř (r. 590—604) vyslovuje Maximovi, biskupu solinskému svou lítost nad tím, že Slované ohrožují Solin.³⁴⁾ Již toto dostačuje, bychom na jiný základ postavili jak světský tak církevní dějepis jižních Slovanů, kterých nejvíce se dotýkají slova Jana X., že Slované přijali křesťanství za doby apoštolské.³⁵⁾ Již r. 344. na synodě v Srédi (Sardica) byli biskupy

³²⁾ Quid sibi volunt in mediis barbarorum regionibus graecae urbes? Seneca. I., 106.

³³⁾ Inde Romanos elecerant; quos Roma adductos Diocletianus (?) imperator illic habitare fecerat, unde et Romani appellati sunt, quod Roma venientes sedes posuissent in illis regionibus, nempe Chroatia et Servia, uti nunc vocantur. De adm. imp. c. 31.

³⁴⁾ De Sclavorum gente, quae vobis válde imminet, et affliger vehementer et conturbor. Erben: Regesta. I., 1. Srov. Migne: Patrol. graeco-lat. tomo 113, p. 263—266.

³⁵⁾ Quis enim ambigit Sclavinorum regna in primis Apostolorum et universalis Ecclesiae esse commemorata? Epist. Joannis R. P. X. ad Tomislavum Croatarum regem, an. 925.

z Dalmacie; r. 554. připomíná se Frontinus, metropolita solinský; na konci VI. století připomíná se Natalis, solinský metropolita; po něm (r. 595—604.) Maximus a po tomto Theodor (o. r. 640), po kterém zůstal onen glagolský kodex, z něhož Mikuláš, kněz ráb. ský, r. 1222. přepsal svůj glagolský Psaltér.³⁶⁾ Z toho poznati, že jižní Slované byli obřadu glagolského, tak že tam, kde se později blouzní o „křestanění jižních Slovanů“, toto se rozuměti musí o uvozování buď latinské liturgie aneb unie s Římem, jako ji Jan VIII. r. 879. požadoval na Theodosiovi, jáhnovi, který skrze kněze Jana byl se pro ni osvědčil.³⁷⁾ Žeby tento Jan byl onen Jan, který se zdržoval na dvoře Svatopluka I., taková domněnka zakládá se jen na stejnosti jména, nikoli ale

³⁶⁾ Ulfila a glagolské písmo. V Praze, 1886.

³⁷⁾ Theodosio, venerabili diacono et electo sanctae ecclesiae Nonensis. Joannes, venerabilis presbyter, de vestra parte veniens, multa nobis tuae bonitatis. . praeconia retulit. Ideo monemus sagacitatem tuam, ne in quamlibet partem aliam declinas et . . episcopatus gratiam recipere quaeras . . Sed toto corde . . ad gremium sedis apostolicae, unde ante ecessores tui divinae legis dogmata sumserunt, redeas, quatenus . . episcopalem consecrationem per nostrae manus impositionem, Christo annuente, percipias. Migne: Patrol. lat. tomo 126. pag. 839.

osoby. Jan, který se zdržoval na dvoře Svatopluka I. byl Benátčan; Jan ale, kterého poslal Theodosius, byl Dalmatinec. Vůbec chybou jest záležitosti Dalmatské spojovat se sv. Methodem; poněvadž v Dalmacii nejednalo se o liturgii kyrillskou, nýbrž glagolskou.³⁸⁾

Podobně chybou jest, jak světský tak církevní dějepis Srbů stavěti na blouznění Konstantina Porphyrogenety;³⁹⁾ poněvadž Srbové bydlili tam, co poddaní (S e r v i) Římanů od nepaměti, tvořili část Dalmacie, která se táhla až k Dunaji,⁴⁰⁾ a část vyšší Moesie (Moesia superior, Dacia ripensis). Co jsme tedy pravili o Horvatech pod Sávou, to v jistém smyslu platí též o Srbech. O Slovanech ve východním Srbsku (Dacia ripensis) jednatí budu při Bulhařích. Žeby byli Obři (Abares) osadili se v Srbsku, to nikde nestojí. Doráželi sice na Bělehrad

³⁸⁾ Ulfila a glagolské písmo. V Praze, 1886. str. 16. Zeitschrift für kat. Theologie. Innsbruck, 1884. IV., 830.

³⁹⁾ Srov. mé Záhady dějepisné. V Praze 1886 I., str. 25.

⁴⁰⁾ Const. Porph. de adm. imp. c. 29. — Divum Hieronymum etc. Josephus Danko. Mogontiae, 1874. pag. 31. — Orosius ap. Migne: Patrol. lat. tomo 31. p. 686.

sice města, kde přebývali Římané, ale co pomocníci Slovanů, kteří se chtěli zbavit řeckých pánů.⁴¹⁾ Táhli sice přes Sávu i na Slovany, ale jen proto, když tito se slibným poplatkem se opozdili.

Že křestanství v Srbsku bylo již dávno, toho důkazem jest, že již r. 344. byli na synodě v Sardici biskupové z Dalmacie, Moesie a Dardanie; r. 367 byla synoda v srbském Bělehradě (*Singidunum*), kde byl Ursacius biskupem; roku 442. byl v podunajském městě Margus, který s ozbrojenci přecházeje Dunaj, Hunům nemalé škody dělal. Za doby papeže Damasa († 384) celé Illyrikum, tedy i Srbsko náleželo k patriarchátu římskému:⁴²⁾ ale potom za doby císaře Justiniana připojeno bylo k Caříhradu a k arcibiskupství první Justiniány.⁴³⁾ Učinila-li něco apoštolská Stolice k připojení Srbska, tedy to překazili Obři a Bulhaři.⁴⁴⁾ O připojení jeho vše možně se staral papež Jan VIII., svrhnuv

⁴¹⁾ Vita s. Demetrii ap. Migne: Patrolog. graeco-lat. tomo 114.

⁴²⁾ Epist. Joannis VIII. R. P. ap. Migne: Patrolog. graeco-lat. tomo 126. p. 765.

⁴³⁾ Sborník Velehradský. IV. 63. n. 3.

⁴⁴⁾ Migne ib. pag. 763. Vita s. Demetrii. Slovenský Letopis V. 114.

Sergia s biskupské stolice Bělehradské,⁴⁵⁾ (*Singidunum*) ale nedobyli ho. Pustošili ale tuším s malým výsledkem; neboť r. 880. Agato, biskup srbské Moravy, podepsal usnesení synody caříhradské.⁴⁶⁾ V jakém poměru stáli Srbi k Caříhradu za císaře Lva Moudrého († 911) poznati z toho, že mezi biskupy patriarchátu caříhradského připomínaní se i biskupové srbstí, a kníže Srbský nazývá se od téhož císaře „synem duchovním“.⁴⁷⁾ Ctemeli již o „pokřestanění“ Srbských, nesmíme je pokládati za pohany, ale musíme rozeznávati, zdaliž to píše pero římské anebo caříhradské.

Co se týče slovanské bohoslužby, tuto dr. Kryštofek odbyl velice lakonicky. Dle mého zdání, panovala tam, ano, měla právě tam svou kolébku glagolice;⁴⁸⁾ až účinkováním sv. Klimenta († 916.), arcibiskupa Velického, povstalá a v Ochridě pěstovaná kyrillice dostala se i do Srbska.

⁴⁵⁾ Migne ib. pag. 760.

⁴⁶⁾ Šafařík: Starožitnosti. II., 190; 229. Castellum Moravum. Cedrenus ap. Migne: Patrolog. graeco-lat. tomo 122. p. 259. Srov. svrchu: Margus.

⁴⁷⁾ Migne: Patrolog. graeco-lat. tomo 107. p. 375. a 410.

⁴⁸⁾ Ulfilas a glagolské písmo. V Praze, 1886.

Obrácení Bulharů podal dr. Kryštufek příliš neúplně. Dle mého zdání měl jednat „o křesťanství v Bulharsku“, a tak by měl příležitost obeznámiti nás s křesťanstvem tamníjším před příchodem a po příchodu Bulharů do Balkánska.

Před příchodem Bulharů bývali Slované od nepaměti jak před tak za Balkánem. Z toho, že Slované před dunajští častokrát přes dolní Dunaj s mečem vtrhli do zemí okolo Balkánu, nenásleduje ještě, že vtrhli do země neslovanské. Nad těmi zeměmi ovšem vládli císařové řečtí, poddaný lid však byl slovanský. Tak o tom svědčí životopis sv. Demetra, co se týče Slovanů za Balkánem;⁴⁹⁾ a tak o tom svědčí zpráva o vtržení Bulharů v VII. století mezi Dunaj a Balkán,⁵⁰⁾ jakož i Mojžíš Chorenský († 489).

⁴⁹⁾ Slovenský Letopis. V, 110.

⁵⁰⁾ Tum vero flumine (Danubio) trajecto, Barnam (Varnam), ita dictam urbem Odyssō vicinam et mediterraneos agros pervenient (Bulgari). Cumque locum omnem retrorsum ab amne Danubio, ante vero et ab utroque latere cūsursis, sive montium angustiis, et mari Pontico probe munitum conspexissent, et Sclavonorum illic degentium septem generationes, quae dicuntur, in potestatem redegissent; Seberenses quidem ab anteriore Beregaborum (Dacorum ripensiū

Majíce takto před očima obraz zemí slovanských před i za Balkánem, musíme přijít k tomu přesvědčení, že již před nicejským sněmem (r. 325.) kvetlo křesťanství u tamních Slovanů, přidělených patriarchátu římskému.⁵¹⁾ Jakou měli liturgii z počátku, o tom se nechci vyšloviti; že ale od doby Ulfilasa, biskupa rolnických Slovanů ($\Gamma\eta\tau\epsilon\varsigma$) před Balkánem, ujala se glagolská, o tom pranic nepochybuji.⁵²⁾

Do slovanských křesťanských zemí činili časté nájezdy mohamedánští Slované od Volgy čili Volgaři aneb Bulhaři, až se tam v VII. století před i za Balkánem osadili a bulharskou vládu založili,⁵³⁾ spolu ale i křesťanství pronásledovali. Obrácení Bulharů dělo se

Bregovou clusura (Stará Planina) ad orientales plagas (Moesiae inferioris): meridiem vero et occidentem versus (in Moesiam superiorem) ad Abarum usque (limitem?) reliquas gentes septem (Sclaviorum) sibi vectigales factas . . . collegavit (chaganus Bulgarorum). Theophanes ap. Migne: Patrol. graeco-alt. tomo 108. p. 728. Anastasius bibliothec. p. 1333. Nicefor p. 430.

⁵¹⁾ Slovenský Letopis. V, 23. atd.

⁵²⁾ Ulfilas a glagolské písmo. V Praze, 1886. str. 42.

⁵³⁾ Nikoliv nad Dunajem až — prý — po Peist. Srov. můj spis: Arpád a Uhorsko. Turč. Sv. Martin, 1881. Slovenské Pohlady r. 1885. str. 275.

povlovně, krok za krokem. Žeby ono bylo dílem sv. Methoda, to opět rozhodně popírám, ačkoliv jsem vrouceným ctitelem jeho. Všechny zprávy o pokřesanění Bulharů rozuměti se mají o působení sv. Cyrilla a Methoda ve velkém Bulharsku nad mořem Černým.⁵⁴⁾

Bulhaři přijali liturgii glagolskou; kyrillské písmo a kyrillská liturgie byla tam zanesena až skrze učenníky sv. Methoda.

Nejblíže se nás Slováky, Moravany a Čechy dotýká pokřesanění otců našich, kterých již Jornandes (o. r. 552.), co jeden národ, pod jménem Vendů čili Vandalů připomíná.⁵⁵⁾ Líto mi jest, že slovanští dějepiscové dosavad nedovedli se osvobodit ze jha německého dějepisu, jaký vymyslila leſt německých učenců, kteří stotožnivše klassickou Germanii s Německem, přikrývají svou nahotu cizím peřím slovanským. Nač stěhovatí předky naše k Labi, Moravě, Váhu, Hronu, a Tise z jakéhosi zataťanského (?) Bělorchovatska? Konstantin Porphyrogeneta zná

⁵⁴⁾ Srov. Sborník Velehradský. III., 53. Slovenský Letopis. V., 26 atd. Arpád a Uhorsko. Turč. Sv. Martin. 1885, str. 28.

⁵⁵⁾ Záhady dějepisné. V Praze, 1886. II. Str. 7.

toto nad Považím. Sama topografická jména našich hor a řek (morava, váha, hrnout, strom t i s) okřikují nás, bychom přestali dmouchati s Němcí do jednoho měcha. Na uhorském a moravském Slovensku dosavad máme mnohé obyčeje,⁵⁶⁾ které klassikové vzpomínají: zda-liž i těchto původ připíšeme Němcům? Pryč se sofistickou keltomanii a teutomanii! Historicky se dá dokázati, kdy a kde urvali Keltové (pozdější Frankové) zem germanskou; kdy a kde urvali Němcí (Saxones) zem germanskou a illirskou, poněvadž jsou oba národe historickým: ale kdy a kde osazovali se Slované, nedá se historicky dokázati, protože jsou národem předhistorickým, ačkoliv pod rozličnými jmény ukrytým.

Jak smýslím o pokřesanění Slováků, Moravanů a Čechů před ss. Cyrillem a Methodem, jak i o polatinění se strany biskupů Pasovských, to jsem vyložil v „Pastýři duchovní“, r. 1885. a 1886., jakož i ve spisech: „Čechy v X. století“ a „Založení bi-

⁵⁶⁾ Vyšívání červeným; dřevěné chalupy, zatírané a malované hlinkou; o samotě stojící chalupy, haleny (*τυρπαζ*), stříhaní vlasů na čele chlapcům, hádání skrze praty (virgulé), jak o tom Tacitus, — a úřknutí očima, jako to Plinius o slovanských Tribalech naznačil.

skupství latinského v Praze". Můj výzkum shoduje se s tou až do doby ss. Cyrilla a Methoda zachovalou tradicí, že otcové naši již od sv. Petra slyšeli sv. evangelium,⁵⁷⁾ a proto náleželi k patriarchatu římskému,⁵⁸⁾ majíce liturgii glagolskou; ačkoliv za některý čas podobně podvedeni byli arianismem. Je-li u latinských legendářů a kronikářů řeč o pohanství na Slovensku, v Moravě a Čechách, třeba si při tom pomysliti, že tak mluvili o slovanských křesťanských národech, poněvadž nenáleželi ani k „svaté říši“ ani k císařsko-latinské hierarchii (= christianitas), a proto je i znova křtili.

Jedno je, nač zde dr. Krištúfkovi odpověděti musím. On pochybuje o tom: a) že Gorazd byl vysvěcen za biskupa; b) že, kdyby

⁵⁷⁾ Prameny dějin českých. I., 48.

⁵⁸⁾ Possidebat itaque Romanus Europam universam ad confinia usque Mazorum et Gallorum, Hispaniae, Franciae et Illyrici . . . et est Christianorum universa multitudo usque ad Ravennam, Longobardos et Thessalonicam, et Sclavos, Abaros et Seythas ad Danubium fluvium ecclesiastica confinia extendit . . Pannionam et totum Illyricum, Macedoniam et Thraciā, in qua est Bizantium. Nili Doxopatrii Notitia Patriarch. ap. Migne: Patrol. graeco-lat. tomo 132. p. 1086. tomo 107. p. 351. Hefele: Corciliengeschichte. I., 389. etc.

byli po sv. Methoději pozůstali nějací biskupové, nebyliby za Mojmíra II. bývali posláni z Říma tři biskupové, by mohli slovanské biskupy světiti. Má pravdu, že vysvěcení Gorazda na biskupství zakládá se na domyslu, avšak na pevném domyslu; neb jakby jej byl sv. Method z ostatních vyvolil a ustanovil arcibiskupem po sobě, kdyby nebyl býval skrže něho vysvěcen na biskupství? Má pravdu, že za Mojmíra II. byli posláni z Říma na Moravu tři biskupové, vlastně jeden arcibiskup a dva biskupové: ale zda-liž z tohoto poslání tří biskupů z Říma na Moravu musí následovati, že sv. Method nebyl vysvětil žádné biskupy? S Gorazdem jistě vyhnáni byli i ostatní biskupové (*Κορυφαῖοι*), a tak bylo zapotřebí, by na Moravu posláni byli konsekratoři, kteří by vysvětili nové biskupy.

Ostatně je v době sv. Methoděje tolík choulostivých otázek, že při nynějších pojmech a poměrech obáváme se vysloviti svůj domysl a své přesvědčení. Všude je tak řečené scandalum pusillorum.

Co se dále týče slovanské církve, mám za to, že se ona v Čechách, na Moravě a na Slovensku ještě dlouho udržela, ačkoliv západní glagolskou liturgií k užšímu spojení

s Římem, potom ale němcourskými knížaty vždy více a více k císařské hierarchii přitahována byla. Že — kromě mnohých glagolických památek — nemáme o té věci písemních důkazů, příčinou toho musí být, že mnohé historické památky potlačili a zničili Němci; neb jinak by se nedalo pochopit, že král Vratislav chtěl opět vzkřístit slovanskou hierarchii, a že biskup Gebhard hrozil, že nebude li olomoucké biskupství opět spojeno s pražským, Moravané upadnou do předešlého „pohanství“. Šťastnější jsme v tom, co do slovanské církve v Uhrách; o čemž později.

Nejbůře jest psáti o pokřesťanění polabských Slovanů. Dr. Kryštufek následuje dějepis, dle kterého Frankové s křížem a mečem šli pokřesťanit Slovany, t. j. podmanovati „svaté říši“ a císařsko-latinské hierarchii. Že toto nebývalo prvním uvozováním křesťanství, to již víme z dosavadních našich výzkumů: a proto jsme v nejistotě náramně vzhledem na polabské Slovany. Abychom přece jakés takés světlo v této příčině nabily, musíme posbírat kdejaké drobty o křesťanství Slovanů v Germanii. O Moravě a Čechách, které též byly částí Germanie, již jsme mluvili: ale co za toliké historické tmy

povíme o ostatních Slovanech v téže Germanii? Že již před vtrhnutím Němců (Sasů) do Germanie dostalo se arianství i mezi Franky na pravém břehu Rýna, toho svědkem jest synoda, která r. 346. byla svolána proti Eufratovi, biskupu v Kolíně nad Rýnem;⁵⁹⁾ že manželka Hermenfrida, krále dvořínského, rozšířovala arianství ve Dvořínsku, o tom jsme též slyšeli: ale zdaliž to arianství rozšírováno bylo mezi pohany aneb mezi křestany? Čteme-li že patriarchát římský zaujímal původně celou Evropu, a že na břehu germánského a baltického moře bylo množství křestanů,⁶⁰⁾ je nám nemožno toto množství křesťanů odvozovati až od křestanění, které provozovali císařští vévodové a biskupové. Jest-li oni biskupové, Sunias a Fretella, kteří v záležitosti Psaltéře obrátili se na sv. Jeronýma, byli oba z Germanie, z toho následuje, že již před

⁵⁹⁾ Hefele: Conciliengeschichte. I., 628.

⁶⁰⁾ Possidebat itaque Romanus Europam universam ad confinia usque Mazorum et Gallorum, Hispaniae, Franciae et Illyrici, usque ad Gadira et columnas Herculeas, oceanum, qui in occasum solis vergit, in quo sunt demontuae aquae et insula (Scandinavia?) prope fines Oceanii, hominibus abundans, et est Christianorum universa multitudo. Notitia patriarcharum ap. Migne: Patrol. graeco-lat. tomo 132. p. 1086.

r. 420. museli býti křestané, mluvy a liturgie glagolské v Germanii.⁶¹⁾ Čtěme-li o Longobardech, že když o. r. 487 dobyli vlády nad Čechy, Moravany a Slováky, byli katolíci, zdá se, že jimi byli již tehdy, když u Děvína na levém břehu Labe sídleli.⁶²⁾ Zkoumáme-li apoštоловání sv. Bonifáce, že v Germanii byli již před ním biskupi, proti kterým rázně vystupoval,⁶³⁾ a chrámy, které reformovaným

⁶¹⁾ Ulfilas a glagolské písmo. V Praze, 1886. str. 46.

⁶²⁾ Pastýř duchovní. V Praze, 1885. stránka 308. n. 5.

⁶³⁾ V listě 51. a 54. píše papeži Zachariášovi: „Modo autem maxima ex parte per civitates Episcopales sedes traditae sunt laicis, cupidis ad possidendum, vel adulteratis Clericis, scortatoribus et publicanis, saeculariter ad perdendum . . . novissime, quod peius est, sub talibus testimonii per gradus singulos ascendentis ordinantur et nominantur episcopi, qui licet dicant, se fornicarios et adulteros non esse, sed sunt ebriosi et injuriosi, vel venatores, et qui pugnant in exercitu armati et effundunt propria manu sanguinem hominum, sive paganorum sive christianorum.“ Arnoldus de s. Emmeramo píše: „Non solum haec eadem (ecclesia Ratisponensis), sed et coeterae in Baioaria absque certis episcopis post romana tempora (asi od r. 527) erant ecclesiae. Quia enim nuper christianitatem (v duchu sv. Boniface) acceperant Norici, immiserant se illis haeretici (?), qui ut in aliis regionibus facere consueverunt, fas ibi nefasque confude-

biskupům podroboval,⁶⁴⁾ tedy z toho poznati, že jest ještě třeba mnoho světla, abychom poznali pravý stav křesťanství u Slovanů v Germanii.

Zdalíž se k Polabánům dostala i cyrillo-methodéjská církev? Za to mám, že ano. Poněvadž Svatopluk I. vládl i nad lužickými Srby,⁶⁵⁾ je velmi pravděpodobno, že se tam dostala i cyrillo-methodéjská církev, ano snad i k Stodoranům; poněvadž císařsko-latinští legendáři přezývají Drahomíru, matku sv. Václava, pohankou, kdežto kyriłské prameny mají ji za křestanku obřadu řeckého.⁶⁶⁾ Potvrzuje mne v tom Adam Bremenský († 1076), který příliš neprízivným perem popisuje Adalberta, arcibiskupa hamburského,⁶⁷⁾ pravě, že

rant. Horum alii se dicentes episcopos esse, alii presbyteros, alii diversi generis clericos, ad inventiones suas technis quibusdam subornabant, sicutque populum cum principibus per plures annos seducebant. Pertz: Mon. Germ. SS. IV. 549. Conf. vita s. Bonifacii c. 9.

⁶⁴⁾ Burchardo vero in loco, qui vocatur Wirtzburg, dignitatis officium delegavit et ecclesias in confinibus Francorum atque Saxonum atque Sclavorum suo officio deputavit. Willibaldus. X., 31.

⁶⁵⁾ Bielowski: Mon. Pol. Hist. I., 294.

⁶⁶⁾ Prameny dějin Českých. I., 185.

⁶⁷⁾ Původce předmluvy k starému právu města Hamburku praví, že Hamburk v slovancině nazýval se „Civitas Dei“ a tak buď Gradbog aneb Chrambog.

při službách božích následoval obřad řecký, měl u sebe a nad jiné biskupy latinské sobě vážil biskupů, příslých z východu, tak že za jeho doby učinili v jeho církvi roztržku lžikřesťané.⁶⁸⁾ Jest pravda, že západní prameny plny jsou zpráv o bojích Němců proti polabským slovanským pohanům: však ale ku př. r. 1147. podivně to byli „pohané“, když oblézení na hradby vyvěsili kříže a co vyslance vypravili biskupa svého k Jindřichovi, biskupu olomuckému, který s mečem přišel je obracet.⁶⁹⁾

Církevní dějepis polský je tvrdým oře-

⁶⁸⁾ Discerpta est a pseudochristianis. Ad. Brem. ap. Migne: Patrol. lat. tomo 146. pag. 559. I biskupové bavorští r. 900. tak nazývali cyrillo-methodéjské křestany.

⁶⁹⁾ Henricus, Moraviensis episcopus, pro nomine Christi cruce assumpta, cum plurimis Saxonibus epis copis et plurima Saxonum militia, ad fidem Christianam pro convertendis Pomeranis Pomeraniam adiit. Verum ubi ad metropolim eorum Stetin nomine perveniunt, illud, prout possunt, armata militia circumdant: Pomerani autem crucis super castrum exponentes, legatos suos unacum episcopo suo nomine Alberto... ad eos mittunt... Saxones potius pro auferenda eis terra, quam pro fide christiana confirmanda tantam moverunt militiam. Dobner: Mon. Chron. Vincentii. I., 38. Bielowski: Mon. Pol. Hist. I., 308.

chem, kterého ani dr. Kryšťálek nerozluštيل. Vinni jsou tím nejvíce Poláci sami, kteří o slovanské církvi v Polsce neznají psátí nestranné. Kdo chce poznati Polsku, musí v ní rozeznat děje liturgie slovanské a latinské, což není prací snadnou. Není pochybnosti, že Krakovsko náleželo k říši Svatopluka I. a že tam sv. Method nejen udomácnil slovanskou liturgii,⁷⁰⁾ ale že založil i biskupství,⁷¹⁾ tak že netřeba mysliti ani na nějaké učenouky sv. Methoda, kteří byli po jeho smrti aneb před Uhry prchli do Polsky. Po rozkladu říše velkomoravské Češi zaujali Moravu a Slovensko až po Váh (regio Moraviae), Poláci ale Krakovsko a Slovensko mezi Váhem a Tisou. Boleslav II. český dobyl na Krakovském knížeti Krakovska a Slovenska mezi Váhem a Tisou, tak řečené považské provincie (provinciae Vagia).

Mečislav I. velkopolský uzavřel mír s Boleslavem a vzal si jeho sestru Dobrovku za manželku. Tato, odchovaná již v duchu latinské církve, přiměla i manžela k přijatí latinské liturgie; což zapadník stotožňuje s pře-

⁷⁰⁾ Bielowski: Mon. Pol. Hist. I., 89.

⁷¹⁾ Codex Cremniciensis. Slovenský Letopis I., 118.

chodem z pohanství na křesťanství.⁷²⁾ Od té doby latinská liturgie pouštěla kořeny ve Velkopolsku.

Když r. 992. za sv. Vojtěcha zřízení latinského biskupství v Praze vstoupilo v život dle diplomu již r. 973. vystaveného, pravděpodobno je, že nejen v Olomouci, Vratislavě (Prešpurku), Nitře a Spiši ustanovena byla velká proboštství co generální vikariaty, ale i v Krakově, aby Čechy, Morava, Slovensko a Krakovsko uvedeny byly do unie s Římem.

Když Boleslav Chrabrý r. 999. Krakovsko a Slovensko odňal Boleslavovi III. českému a připojil k Velkopolsku, toto jako i novopřipojené země podřízeny byly i novému, císařem Ottou III. založenému arcibiskupství hnězdenskému, takže vedle hierarchie latinské, byla i hierarchie slovanská.⁷³⁾ Pokoj mezi církvemi narušila Richeza, dcera Ekka, porýnského falckraběte, manželka Me-

⁷²⁾ Jak polští dějepisci blouznili o tom, poznati z toho, že i jméno Mečislav (sv. Michal s mečem) odvozovali ze slova „m i e s z k a“ (confusio).

⁷³⁾ Že bylo dvojaké arcibiskupství (slovanské a latinské), toho svědkem je Martinus Gallus. I., 11. a 16.

čislava II., oddaného slovanskému obřadu.⁷⁴⁾ Ona tak nenáviděla obřad slovanský,⁷⁵⁾ že i od manžela utéklá a popudila císaře proti Slovanům. Proti bojovnému císaři postavila se polsko-česko-uhorská liga slovanská, a slovanský lid vzbouřil se proti přívržencům obřadu latinského. Latinští kronikáři tu vzpouru nazývají vzpourou pohanů proti křesťanství. Nestor však, co člen slovanské církve, na r. 1030 jen píše: „povstavší lidé pozabijeli biskupy i kněze i pány své“, a nic nepraví o vzbouření nějakých pohanů.

Výsledek vojny proti té slovanské ligě byl, že Poláci poddali se císaři, Richeza se navrátila do Polska a po smrti manžela († 1034) stala se regentkou za neplnoletí svého synáčka Kazimíra.

Richeza, jakožto regentka Polska, svou nemoudrou horlivostí v pronásledování slovanského obřadu způsobila nové vzbouření, takže i se synem svým musela se dát na útěk, a latinský obřad v Polsku vzal za své. Kazimír necítil se blažen mezi Němci a navrtil se do vlasti, a po smrti své první man-

⁷⁴⁾ Bielowski: Mon. Pol. Hist. I., 323.

⁷⁵⁾ Simul et barbāros Scianorum pertaesa ritus. Ib. p. 346. Pozdější kronikáři z toho udělali „pohanství Slovanů.“

želky, Dobronegy, po r. 1043. pojal Marii, sestru Jaroslava, velknězete Kyjevského, za manželku; což je důkazem, že dle příkladu nebohého otce náležel k obřadu slovanskému. Aby Polsko přivedl k unii s Římem, o. r. 1046 vyžádal si na papeži Benediktu XI., že Arona, slovanského biskupa krakovského, ustanovil arcibiskupem. Po smrti jeho arcibiskupství Krakovské sotva bylo obnoveno; poněvadž papež Řehoř VII. r. 1075 psal králi polskému, že biskupové polští jsou bez arcibiskupa.⁷⁶⁾ Papež poslal sice legáty do Polska, aby tam učinili jisté reformy v církvi, které měly být podmínkou obnovení arcibiskupství: ale vyjednávání legatů nemělo patrně kýzeného výsledku, poněvadž i na dále zůstalo Polsko bez arcibiskupa. Roku 1101. opět přišel do Polska papežský legát, Guallo, který sesadiv Česlava biskupa, ustanovil Balduina biskupem Krakovským, nikoliv arcibiskupem.⁷⁷⁾ Také ještě r. 1150 byl Matouš

⁷⁶⁾ Episcopi terrae vestrae non habentes certum metropolitanae sedis locum, nec sub aliquo positi magisterio, huc atque illuc pro sua quisque ordinatione vagantes, ultra regulas et decreta sanctorum Patrum liberi sunt et absoluti. Migne: Pat. lat. tom. 98. p. 468. Bielowski: Mon. Pol. Hist. I., 369.

⁷⁷⁾ Bielowski ib. pag. 377.

jen biskupem Krakovským, ačkoliv byl horlivcem obřadu latinského⁷⁸⁾ R. 1248 čteme biskupa Krakovského mezi sufragány arcibiskupa Hnězdenského.

Osudy arcibiskupství Hnězdenského po jeho založení (?r. 1000.) jsou tmou zahalené. Je pravděpodobno, že r. 1030. zaniklo, když slovanský obřad dostal se na povrch. Poláci dlouho neústupně se drželi slovanské liturgie a obyčejů; avšak papežové neustali vysýlat své legáty do Polska, aby tam obnovili řád římský. Je pravda, že Dlugoš do r. 1092. až 1118. klade Martina arcibiskupa hnězdenského: avšak k tomu činí Alzog poznámku, že to tvrzení Dlugošovo spočívá na omylu, poněvadž kardinál Aegidius až za doby Boleslava III. Křivoústého r. 1123. poslán byl co legát do Polska k uspořádání církevních záležitostí. Pozoruhodno je, že sv. Norbert, arcibiskup děvínský, od papeže Innocenta II. r. 1133. obdržel potvrzení metropolitního práva na Poznaňsko a na všechna biskupství v Polsku.⁷⁹⁾ Uplynul jistě delší čas, než se církevní poměry v Polsku tak uspořádaly, by

⁷⁸⁾ Sborník Velehradský. IV. 56.

⁷⁹⁾ Alzog: Universalgeschichte. Mainz, 1855. S. 402. n.

tam latinské arcibiskupství obnoveno bylo. Zdá se, že velkou překážkou bylo manželství kněží slovanských.⁸⁰⁾ Asi po r. 1246. stalo se obnovení arcibiskupství hnězdenského, poněvadž v synodě, kterou Jakub, náměstník papežský v Polsku, Prusku a Pomořansku, r. 1248 svolal do Vratislaví, byl již přítomen Fulco, arcibiskup hnězdenský, Tomáš, biskup vratislavský, Michal vladislavský, Prandota krakovský, Boguphal poznaňský, Peter plocký, Nanker lubucenský a G(unter) chelmský.⁸¹⁾ Od té doby více a více zmáhal se latinský obřad v Polsku, ačkolivék u lidu ještě dlouho zachovaly se rozličné národní obyčeje, které nerádi viděli biskupové. Tak r. 1426. zakázána byla koleda (*columbatio*) a jiné hry a pověry vánoční; malovaná vajíčka, oblévačka a šlaháčka velkonoční; nosení Morany v neděli družbovou (*dominica „Laetare“*), noční tance (okolo ohně) před svátkem sv. Jana Křtitele a ss. Petra a Pavla apoštolů.⁸²⁾

⁸⁰⁾ Item anno domini 1246 legatus domini pape . . . veniens, in Polonia ducem Swathopelcum ab excommunicatione absolvit et cum omnibus filiis clericorum dispensavit. Bielowski: Mon. pol. Hist. III., 12.

⁸¹⁾ Bielowski: Mon. Pol. Hist. III., 14.

⁸²⁾ Jagić. Archiv. Berlin, 1881. S. 687.

K dějinám polským připojují děje církve sv. v Uhersku, poněvadž Polsko mělo značný vliv na křesťanství v Uhersku za X. stol.

Dějepis Uherška jak politický tak církevní je přeplněn lží a nesprávností. Uhersko bylo a je opravdivé quodlibet rozličných národů: a přece podává se tam a odtud takový dějepis, který zná jednolitý „Magyarország“. Dr. Kryšťufek ovšem podal výtah z obyčejného dějepisu Uherška, ale zpotvrzeného. Vina nepadá na něho, nýbrž na ty, kteří ten dějepis spáchali a ho dosavad v školách přednášejí. Chutě jsem se musel zasmát při zkoušce v jednom semeništi na Slovensku, když klerik, rodem a jménem Slovák, započal svůj Š takto: „*Majores nostri duce Arpád venerunt ex Asia*“. Není-liž to kolosalný nesmysl v ústech Slováka? Já již 27 let studuj dějepis Uherška a přišel jsem arcit k jiným objektivním résultatům.

Církevní dějepis Uherška začat se sv. Štěpánem I. kr. uh. je nesmysl, poněvadž křesťanství na území Uherška padá již do doby apoštolské; a sice jak v Pannonii tak pod Karpaty. K vůli lepšímu rozhledu musím nejprve jednat o Pannonii před Arpádem,

Slované jsou a byli v Pannonii od pra-

doby⁸³⁾ a s křesťanstvím obeznámeni byli již za doby apoštolské. Počátky křesťanství v Pan-nonii klásti až za doby Karla Velikého, a zá-sluhu o pokřesťanění Slovanů připisovati dílem arcibiskupům solnohradským a biskupům pasovským, může jen ten, kdo křesťansko-katolickou církev předešlého tisícletí stotož-nuje s latinskou církví, a tak nynější theolo-gické ponětí přenáší na dávnou minulost, která křesťanství nevázala k latinismu. Jestli křesťanství v Pannonii pochází až od účinko-vání arcibiskupů solnohradských a biskupů pasovských, proč papež Jan VIII. proti nim dokazoval, že apoštolská stolice má starší právo na Pannonii, než-li oni? Nenásleduje-li z těchto slov, že apoštolská stolice svým dřívějším účinkováním v Pannonii nabyla práva před (císařsko-hierarchickým) apoš-tolováním solnohradským a pasovským? Co to byli za pohany v Pannonii, když měli své basiliky, které byly jim odňaty a dány biskupu pasovskému,⁸⁴⁾ když šel jich obracet k cí-sařsko-hierarchickému organismu, který ve

⁸³⁾ Záhady dějepisné. V Praze, 1886. II., 12.

⁸⁴⁾ Pastýř duchovní. 1885, str. 622. K nim ná-ležel i nynější (později zvětšený) chrám sv. Štěpána ve Vídni. Srov. Časopis musejního spolku olomouckého r. 1886, str. 180.*

středověku se jmenoval christianitas? Zdaliž Slované až od Němců dostali ku př. náboženství (die Religion), víru v těla z mrtvých vzkříšení (Auferstehung des Fleisches) a ve živé Boží Tělo (Frohn-Leich-nam) a jiné náboženské dosti nesprávné vý-razy? Zdaliž tak byla netečná církev křesťan-sko-katolická, že se o Slovany nestarala až do Karla Velkého? Zdaliž sv. Pavel, jak jeho slova vysvětluje sv. Jeroným a Nestor, ne-naplnil Illyricum (k němuž náležela i Pan-nonie) svatým evangeliem? Nesvědčí-li papež Symmachus (498—514) o Laureaku v (nyn. rakouské) Pannonii,⁸⁵⁾ že tam založena byla biskupská stolice od samých ss. apoštolů? Nesvědčí-li papež Agapit (946—956), že již od počátku církve apoštolská stolice vysýlala učitele do horní (metropole Laureacenské) a dolní (metropole Aquilejské) Pannonie,⁸⁶⁾ aby

⁸⁵⁾ Symmachus . . Theodoro s. Laureacensis Ecclesiae Archiepiscopo. Diebus vitae tuae Pallii usum . . Quod, utpote ab eisdem Apostolis fundatae Ecclesiae, majorum more libenter indulsimus, ad ostendendum te magistrum et Archiepiscopum, tuamque s. Latreacensem Ecclesiam provinciae Pannionorum fore metro-polim. SS. RR. Aust. ap. Hier. Pez. I., 2.

⁸⁶⁾ Hinc etiam in exordio nascentis Ecclesiae et immanissima Christianorum persecutione a Doctoribus

tam páslí stádo Kristovo? Nepotvrzuje to i samé jméno Chrestan, utvořené z jména Chrestus, které co potupné užíváno bylo u pohanských Římanů v první době apoštolské? Hlásal-li sv. Petr evangelium Moravanům,⁸⁷⁾ hlásat ho musel nejprv v Pannonii, neb jen odtudto přešel do Pannónie. Zdaliž je toto neuvěřitelné? Nemohl-li sv. Petr, když byl vypovězen z Říma odebrati se k Dunaji? Není pravděpodobné, že sv. Petr, když šel z Říma na pohreb bl. P. Marie a v Raveně pojal s sebou Apollináře,⁸⁸⁾ kráčel dále tím směrem po cestě kupecké aquilejo-srémeké a zastavil se v Pannonii? Pravda, ti kteří napisali maršrutu (ovšem bez datum!) Slovanům k stěhování se na Dunaj a k Adrii až, kdo ví v kterém století, po Kristu, nemohou, ačkoliv o tom i papež Jan X. o. r. 925. svědčí,⁸⁹⁾ chápati, jakby byli mohli sami Apo-

istius Sedis catholicae fidei novimus rudimenta receperisse, et exinde a succendentibus Praedicatoribus in superioris atque inferioris Pannoniae provincias eiusdem fidei emanasse gratiam. Ib. p. I., LXV.

⁸⁷⁾ Prameny dějin českých. I., 48.

⁸⁸⁾ Migne: Patrol. lat. tom. XXXI., 164. n. 4.

⁸⁹⁾ Quis enim ambigit Sclavinorum regna in primis Apostolorum et universalis Ecclesiae esse commemorata, cum a cunabulis escam praedicationis Apostolicae Ecclesia percepérunt?

štolové hlásati jim evangelium:⁹⁰⁾ ale kdo se z toho předsudku vymaní, tomu pravda pravdou je.

Pravda-li, že už Apoštolové a jejich učenníci hlásali evangelium pannonským Slovanům, zajisté i ten nejrigorosnější theolog nebude tvrditi, že jich učili „Pater noster“, nýbrž „Otče nás“. U Slovanů žádná liturgie nepovstala, nežli slovanská, glagolská,⁹¹⁾ která se zachovala až do apoštolování (?) solnoradského a pasovského, ano přežila ho. Odtud se dá jen rozuměti, že papežové Adrian II. a Jan VIII. nic neměli proti slovanské bohoslužbě, ano i zastali se jí proti Němcům. Škoda, že mé pojednání „o církvi pannonské za doby Longobardů“ vyšlo v „Pastýři duchovním“ až tehdys⁹²⁾ když dr. Kryštufek své pracovité pero odložil; nepochybují, že by byl přišel k jiným náhledům.

Když Arpádovští Uhři o. r. 896. udeřili

⁹⁰⁾ Illyricarum gentium, quae longe lateque per Europam diffusae sunt atque ab ipsis gloriosis Apostolorum principibus Petro et Paulo potissimum Christi fidem edoctae fuerunt. Epist. Innocentii X. an. 1648.

⁹¹⁾ Ulfila a glagolské písmo. V Praze, 1887.

⁹²⁾ Pastýř duchovní r. 1885 a 1886.

na Pannonii, německá hierarchie, která po smrti Kocelově opět se osadila v Pannonii, byla vypuzena,⁹³⁾ slovanský lid ale spřátelil se s Arpadovskými Uhry,⁹⁴⁾ tak že tito, opustivše své mohamedánství, přijali i slovanskou bohoslužbu.⁹⁵⁾ Tak se stalo, že slovanská bohoslužba ještě dlouho a dlouho, téměř až do XIV. století udržela se v Pannonii.⁹⁶⁾

Nyní se podívejme pod Karpaty. Svědčí-li nám Slované Svatoplukovi na Moravě a Slovensku, že jejich otcové přijali evangelium od sv. Petra,⁹⁷⁾ zní to i o té části Uherška,

⁹³⁾ Ipsi (Moravi) Ungarorum non modicam multitudinem ad se sumserunt et more eorum capita suorum pseudochristianorum penitus detonderunt et super nos Christianos immiserunt; atque ipsi super venerunt... ecclesias Dei incenderunt... ita ut in toto Pannonia... tantum una non apareat ecclesia. Epist. ep. Bavar. an 900.

⁹⁴⁾ Affinitatem cùm Turcis et amicitiam contrahunt. Const. Por. de adm. imp. c. 30.

⁹⁵⁾ Ve sv. havelském klášteře kněz Uhrů nejprv zpíval s nimi (jistě ne k poctě pohanským bohům nějakým) pak po latinskú antifonu o sv. kříži. Slovensost. V Uh. Skalici, 1864. str. 402—405.

⁹⁶⁾ Licet unum (Šumigiense) sit ibi (in Ungaria) latinorum coenobium, cum tamen ibi multa sint graecorum. Epist. Innoc. III. an. 1204 ad Emericum R. H.

⁹⁷⁾ Prameny dějin českých. I., 48.

která je pod Karpatami. Je to tradice velmi závažná pro nás dějepis; neb ona praví, že Moravané a Slováci již za doby apoštolské tam bývali, kde obývají; že s křesťanstvím obeznámeni byli podobně za doby apoštolské. Skutečně dle Jornandesa tvořili Vandali, která od Krášných hor táhla se až k dolnímu Dunaji. Je pravda, že v IV. a V. století zachvázeni byli arianismem: ale na začátku VI. století se to napravilo,⁹⁸⁾ tak že Slované vyslali své biskupy na církevní sněmy.⁹⁹⁾ Je pravda, že v IX. století vzdorovali císařské hierarchii, nikoli však křesťanství a apoštolské stolici. Rostislavovi a Svatoplukovi I. jen o to šlo, aby císařsko-hierarchický organismus (= christianitas) nepohltil též politickou samostatnost říše velkomoravské; a dokázali toho skrze sv. Cyrilla a Methoda.

Tak stály věci v Pannonii a na Moravsko-Slovensku, když přišel Arpád. Prve než-li přikročím k dějům jeho musím se ještě dotknouti dolní části Uherška a Srému.

Jornandes (o. r. 552.) praví, že na západ

⁹⁸⁾ Pastýř duchovní r. 1885.

⁹⁹⁾ In medio gentium, tam... Longobardorum quamque Slavorum... plurimi confamulorum nostrorum esse noscuntur. Agatho papa an. 680. Erben: Regesta. I., 1. Hefele: Conciliengeschichte. III., 252.

Gepidů (sedmihradských) bývali negepidští (uerumunští) T amazites. Byli to Vandálové (Slované) okolo řeky Temeše. Okolí to jmenovalo se později naddunajský Srém (Sirmia ulterior) aneb Temešský Banát. Jejich soukmenovci bydleli v jejich sousedství, v uhlí mezi Dunajem a Sávou, v předdunajském Srému (Sirmia citerior), v nynější Slavonii, kamž se od řeky Maroše, kde byli od Gepidů (?) poraženi, za doby císaře Konstantina (?) Velkého přestěhovali. V tom naddunajském a předdunajském Srému byl biskup v Báci již za císaře Justiniána; ¹⁰⁰⁾ za doby sv. Methoda ale knížetem onen Mutimír, kterému r. 876. psal papež Jan VIII., by se opět navrátil k metropoli sv. Methoda. ¹⁰¹⁾

Se životem sv. Cyrilla a Methoda stojí ve spojení poduralští Uhři, které Nestor nazývá Černými Uhry, řečtí dějepiscové ale Turky; poněvadž ale, vystěhovavše se od Urálu, po jistý čas bydleli ve Velkém Bulharsku nad Černým mořem, v pramenech a diplomech uherských jmennují se též Bulhary. Byli dle náboženství mohamedáni (Turci), dle

¹⁰⁰⁾ Sborník Velehradský. IV., 63. n. 3.

¹⁰¹⁾ Pastýř duchovní r. 1885. str. 743.

mluvy Slované: ¹⁰²⁾ proto sv. Cyril byl schopen hlásati jim evangelium po slovanském, a sv. Method r. 884. podobně byl schopen dorozumět se s Arpádem po slovanském. Nynější Madaři jsou později ve XII. a XIII. století do Uherška přistěhovalí Polovci (Palóci a Kumáni), kteří pro své náboženství jmenování byli Magari čili Mahomedáni. ¹⁰³⁾

Příchodem Uhrů Arpádovských a jejich společníků Kozarů neztratilo Uherško své slovanské tvárnosti, poněvadž příchozí smíšili se s domorodými a časem s nimi v jedno slynuli. Nejprve s přivolením knížete Svatopluka I. osadili se v Potisí, pak za Mojmirá II. i v Pannonii a Srému, nikoliv v Sedmihradsku a na Slovensku. ¹⁰⁴⁾ Jedna část ještě dlouho podržela mahomedánství; druhá část přijala sice křesťanství, ale přidala se k patriarchátu

¹⁰²⁾ Hungari „Mysia (okolo Starých Hradů) eversa, Marahensisiumque, licet gentilium (slovanských soukmenovců), convulsis tabernaculis, suam (moravskou nyn. rakouskou) olim Pannoniam irruperunt.“ Pertz: Mon. Germ. SS. IV. 517. Gentilis dle Lex. Ducangii: homo de eadem gente.

¹⁰³⁾ Srov. můj spis: Arpád a Uhersko. Druhé vydanie. Turč. Sv. Martin, 1885.

¹⁰⁴⁾ Slovenské Pohlady. Turč. Sv. Martin, 1885 str. 6 14.

cařihradskému, tak že Báč a Ostřihom (Σωρμιον, ο Στριουσ) počítán byl k biskupstvím patriarchátu cařihradského. Takové křestanství Uherska bylo západním kronikářům a legendářům pohanstvím. Papežové usilovali Pannonii získat pro unii: ale císař Otto nechtěl dopustit, by povstala v Uhersku církev mimo císařsko-hierarchický organismus, ano biskupa Zacheje, kterého Jan XII. (956 až 964) znova vysvětil za biskupa, dal na zpáteční cestě lapit a v Kapui uvéznil.

O tom obrácení pohanského Uherska a o počátcích křesťanství v Uhersku napsáno je tolik lží a nevědomostí, že opravdivý dějepisec diviti se musí i té trpělivosti papíru. Knížecí dvůr v Ostřihomě líčí se jako dvůr madarský, ačkoliv byl slovanský.¹⁰⁵⁾ Jesa-slav (= Gesa), bratr Michala a Judyty, je pohanem; Jesa-slava (Gesy) syn Václav (Waic, Vác), přijavší potom latinský překlad téhož jména Štěpán (= Venceslav), je pohanem, narozeným ze sedmihradské pohanské Šarolty, ačkoliv takové nikdy nebylo, poněvadž Václav čili Štěpán narodil se z křesťanské Polky Adelhaidy. Prvním apoštolem Uherska jme-

¹⁰⁵⁾ Slovenské Pohlady. Turč. Sv. Martin, 1885. str. 433.

nují Piligrina, biskupa pasovského, a připisují mu i obrácení otce Štěpánova, ačkoliv Piligrin své císařsko-hierarchické apoštolování konal jen v poddunajské Pannonii (nynějším dolním Rakousku), když Uhrům Arpádovským odňata a k Bavorsku přivtělena byla. Křest Jese-slavy (Gesy) a sv. Štěpána připisují sv. Vojtěchu, ačkoliv oba před příchodem sv. Vojtěcha byli křestany. Sv. Vojtěch dokonal jen to, co byla započala Adelhaida, a přiměl Jese-slava a sv. Štěpána k unii s Rímem; pozdější kronikáři to pojmenovali „pokřtěním pohana.“ Křtil-li sv. Vojtěch skutečně sv. Štěpána, byl to druhý křest, jaký za středověku vykonával se na východních křesťanech a na opak.¹⁰⁶⁾ Sv. Štěpán, přijav unii, bojoval proti županovi šumavskému (šomodskému) a potisckému, aby je uvedl k unii: ale to je západním kronikářům bojováním proti „pohanství“. Anastasia (Astrika, Radlu) činí r. 999 biskupem koločským a posýlají ho do Ríma pro korunu, ačkoliv Koloča s Potisím až r. 1002 dostala se pod moc Štěpánova. Sv. Štěpánovi

¹⁰⁶⁾ Nejedná se zde — prosím — o nesprávnost aneb správnost, ale jen o historické factum! Tak Sunadin, zrádce svého knížete, podruhé pokřtěn, pravil k sv. Štěpánovi: „Christianus novus sum, nō viter baptizatus.“ Vita S. Gerardi.

připisují založení ostřihomského arcibiskupství a deset biskupství, ačkoliv v Ostřihomě (Strigon, Střehoň, Specula Julii) při chrámě sv. Štěpána prvomučenka a ve Vesprimě (Vesperin, Scarabantia, Caravantia, [večerní] Červánky) při chrámě sv. Michala již dávno před tím byli biskupové; a dluho to ještě trvalo, než ostřihomské arcibiskupství mělo deset sufragánů. Anastasia (Astrika, Radlu), jenž byl prvním uniatským arcibiskupem ostřihomským, smažali s tabule ostřihomské; snad nechtěli uznat, že prvním arcibiskupem byl Čech. Zřízená církev v Uhersku představuje se nám co latinská, kdežto ona byla glagolsko- a kyrillskoslovanská; ano r. 1010. latinským mnichům, učenníkům sv. Romualda, zabráněn přístup do Uherska, a první latinský klášter založil až sv. Vladislav v Šumavě (Sumigii). Již z toho poznati, že takový lživý dějepis i politický i církevní, jaký se páchá v Uhersku, patří do kamen, ne ale na professorskou katedru.

Je pravda, že sv. Štěpán naveden svou manželkou, němkyní Giselou, později povoloval latinskému obřadu a stěhování se Němců do Uherska: ale bohužel, po jeho smrti nastala vzpoura slovanských křesťanů proti nim; kterou vzpouru strannici a nedoukové (jako

v Polsku) pojmenovali vzpourou pohanů proti křesťanství. Latinský obřad zmohutněl až po Tatařích a úplně zvítězil až po vymření mužského potomstva Arpádova.

Slovensko a Sedmihradsko mnozí hned s Arpádem přivtělují k Uhersku, ačkoliv Slovensko do r. 1000 náleželo k Čechám a pak k Polsku, a teprve až po smrti Boleslava Chrabrého († 1025) dostalo se pod korunu uherskou. Od doby sv. Vojtěcha, jak Morava olomuckým, tak Slovensko spravováno bylo prešpurkým a nitranským velkopobořtem; až ve XII. století nitranský velkopobořec posvěcen byl za biskupa, prešpurký ale stal se generálním vikářem arcibiskupa ostřihomského. — Sedmihradsko je posavad neobjasněný sphinx v dějepisu. Rumuni chtějí mermomoci vetríti se do rodiny Římanů, a jiní bez všelikého základu vyhlašují je za přistěhovalé v tomto tisícletí: tedy ani jedni ani druzí nebádají, že nynější Rumuni jsou někdejší Celto-Gallové čili Vlachové Nestorovi, známi též pod jménem Bastarnů a Gepidů (Japidů), kteří již za doby sv. Jana zlatoustého byli křesťané arianští.¹⁰⁷⁾ Sv. Jan pracoval na jejich obrácení. Jak přišli k obřadu kyrillskému, nemožno téměř objasnit. Je pravděpodobno, že Slované a Rumunové v Sedmi-

hradsku nejprvě dostali z Cařihradu glagol-
skou liturgii, která u nich v X. století pod
vlivem bulharským proměnila se na kyrillskou.
Darmo se tvrdí, že Arpád vybojoval Sedmi-
hradsko a že sv. Štěpán uvedl tam křesťanství,
neb Sedmihradsko vlastně Zálesí (Ultrasilva-
nia) ještě za doby sv. Štěpána bylo samo-
statné. Je pravda, že sv. Štěpán na sklonku
života svého odnal jím zem okolo řeky Ma-
roše a založil tam uniatské biskupství ma-
rošské čili kanadinské: samé však Sedmi-
hradsko zůstalo ještě na dálce samostatné,
tak že dosavad není objasněno, kdy se do-
stalo pod korunu uherskou.

Co se týče pokřesťanění Ruska, psal
o tom sice dr. J. Pelesz obšírně: ale otázku
o počátcích křesťanství v Rusku náležitě ne-
rozluštil. K tomu, co jsem o té věci již
psal,¹⁰⁸⁾ přikládám archeologické svědectví
Konstantina Porf. o kostelích a křížích, které

¹⁰⁷⁾ Videns igitur etiam populum Celticorum
arianis retibus laqueatum... Eiusdem namque linguae
presbyteros, diaconos et lectores fecit et unam eis
ecclesiam dedit. Qua occasione multos eorum cepit,
dum et ipse frequenter illuc iret et per interpretem
Celticum divinas lectiones exponeret. Cassiodorus ap.
Migne: Patrol. lat. LXIX., 1168.

¹⁰⁸⁾ Slovenský Letopis. V., 272—287.

około r. 950. ležely v rumech u Dněpru.¹⁰⁹⁾
Jsou ony zřejmým svědectvím, že v Rusku
již dávno před Vladimírem kvetlo křesťanství
a u Dněpru buď mahomedánskými černými
Uhry aneb Pečenci vyhubeno bylo.

Konečně i Slované v staré Britanii a
v Armorici (Námoříčí) na podbritanském
břehu Gallie hoed na počátku církve obezná-
meni byli s křesťanstvím, poněvadž jim ho
hlásal již sv. Jakub,¹¹⁰⁾ a z kroniky Rehoře
Turon. dovídáme se o květoucí církvi v Bri-
tannii a na březích Gallie pod ní. Je pravda,
že i tam hned nenastal ten církevní orga-
nismus, který je potřebný k jednotě církve a
k spojení údů s hlavou církve, ale křesťanská
nauka měla tam již své následovníky. Když
tam později zřízen byl církevní organismus
(= christianitas), ti, kteří se mu podrobili,
tak si ho vážili, že ty, kteří nepřijali ten nový
organismus, považovali jakoby za pohany.¹¹¹⁾

¹⁰⁹⁾ Inveniuntur autem inter urbium collapsarum
fabricas ecclesiarum indicia quaedam et crucis ex
lapide tophino exsculptae. Const. Porph. de adm.
imp. c. 37.

¹¹⁰⁾ Dexter ap. Migne: Patrol. lat. XXX., 134.

¹¹¹⁾ Cum usque ad hodie moris sit Brittonum
fidem... pro nihilo habere, neque in aliquo magis
cis communicare quam paganis. Beda l. II. c. 4., 20.
Cnf. 55.

Z toho, co jsem s tichým a dobrým úmyslem o „Všeobecném dějepisu“ od dr. Kryšťufka poznal, zřejmo je, že my Slované nesmíme sbírat droby, které neslovanská péra nám zůstavila, ale musíme sobě správnější a dokonalejší dějepis, jak politický, tak církevní, novým studováním samých pramenů hledati a sestavit. Na zdar!

nového pro pradějepis Slovanů. Jak jeho obsah vyzkazuje, cíli proti soustavě, na kterou Šafařík založil své „Starožitnosti“, které západním Slovanům více uškodily snad, nežli prospely. Ačkoliv Jornandes zřetelně udal, že na levém břehu Visly a na levé straně Karpat byvali Venetové, na pravém břehu Visly a na pravé straně Karpat Slavini a Antové. Šafařík všechny Slovany vrhl za Vislu a Karpaty. Sasinek opravuje omyl Šafaříků, a to důkazy zřetelnými. Jestli se jeho výzkumy (co želatelnou) ujmou, musí následovat nové zpracování „Starožitnosti“. Jméno Sasinkovo je již tak známo, že práce jeho zbytečně činí každé odporučování.

Jediné, co jsme našli opravy potřebné, je na str. 30. ř. 2., kde místo *levém* stojí *pravém*, na str. 31. v notě 3. místo „*v*“ stojí „*a*“.

„Cech“ č. 70. dne 27. března 1886.

Die magyarische Staatsidee, Kirche und Nationalitäten in Ungarn. Geschildert von einem Slovaken. Cena 40 kr., poštou 45 kr.

Ulfilas a glagolské písmo. Rozjímá Fr. V. Sasinek. Cena 25 kr.

O církevním dějepise Slovanů. Jedná Fr. V. Sasinek. Cena 30 kr.

Aeltere u. neuere Magyarisirungs-Versuche in Ungarn mit besonderer Rücksicht auf die Slováky. Cena 40 kr., poštou 45 kr.

O křtu Jagello-Vladislava, krále polského, v Krakově dne 14. únera 1386. Napsal Fr. V. Sasinek. Cená 10 kr.

Čechy v X. století. Sepsal Fr. V. Sasinek. Cena 30 kr.

O založení biskupství latinského v Praze.

Napsal Fr. V. Sasinek. Cena 20 kr.

Sídlo Laureacenského metropoly ve Velehradu.

Dějiny s církevní provincií moravsko-panonskou od času Říma až do vyvraždění Velehradu. Dle historických pramenů napsal Karel Sicha. Cena 80 kr.

Kytka z Tatier. Česko-slovenské mládeži z různých květkov uvil Stryčko Slavoš.

So slovničkom slovensko-českým. S 10 obrázkami dľa nákresov J. Exc. Em. Salomona barona Friedberga-Mirohorského. Cena i poštou 1 zl., skvostně váz. se zlatou ořízkou 2 zl.

Zo slovenskej chalúpky. Povesti, ktoré česko-slovenskej mládeži z

rozičných sbierok vybral a podáva Stryčko Slavoš. So slovničkom slovensko-českým. S 13 obrázkami dľa nákresov J. Exc. Em. Salomona bar. Friedberga. Cena 80 kr., skvostně váz. se zlatou ořízkou 1 zl. 80 kr.

Písni národův slovanských. I. 20 písni slovenských.

Harmonizoval Dr. Lud. Procházka. Cena 1 zl.

Bartošova Kronika Pražská od léta Páně 1524. až do konce léta

1530. Dle dvou rukopisů císaře veřejné kuhovny Pražské k vydání upravil K. J. Erben. Nové vydání. Cena 1 zl. 50 kr.

Paměti o školách českých. Listář školství českého v Čechách

a na Moravě od r. 1598. do 1616. s doklady starší i pozdější doby. Vydal František Dvorský. Cena 5 zl.

Die Čechen in Preussisch-Oberschlesien.

Stimme eines Rufenden aus Preussisch-Oberschlesien. Von einem Slaven. Preis 20 kr.